
Tea Rittig Šiško
Etnografski muzej
Zagreb
tsisko@emz.hr

Goran Zlodi
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet
Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti
Zagreb
gzlodi@ffzg.hr

UDK 069.5(497.521.2):39
004.4 M++
Pregledni rad
Primljeno: 27. 11. 2015.
Prihvaćeno: 2. 12. 2015.

Zbirka Perinić – od dokumentacijske obrade do online prezentacije

- Pregled posebnosti i značajki Zbirke Perinić uvod je u razmatranje njezine prezentacije i slobodne dostupnosti u virtualnom okružju u obliku interaktivnog mrežnog kataloga, u praksi nove muzejske publikacije, izrađene korištenjem suvremenih informacijskih tehnologija. Pri osmišljavanju, razradi i realizaciji ovog projekta valjalo se referirati i na relevantna teorijska promišljanja koja su potvrdila početne postavke u okviru modela mrežnog kataloga i polaznih premisa u organizaciji i konceptualnom oblikovanju njegovih sadržajnih cjelina.

Ključne riječi: Zbirka Perinić
muzejske zbirke, donacije, interaktivni mrežni katalog

Zbirka Perinić, zbirka suvenirskih lutaka iz mnogobrojnih država svijeta, donacija je kolekcionara Ljeposlava Perinića Gradu Zagrebu, a povjerena Etnografskom muzeju na upravljanje i trajno čuvanje. Zbirka je, prema riječima Ivanke Ivkanec, njene dugogodišnje voditeljice: „osobita i posebna po mnogo čemu: svojem nazivu/imenu, tematskom sadržaju, načinu prikupljanja i kulturološkim zadaćama“ (Ivkanec 2013: 23).

Kratki osvrt na specifičnost Zbirke, uvod je u promišljanje njezine javne prezentacije, koja s muzeološkoga aspekta podrazumijeva usklađenost postojeće koncepcije interpretacije i komunikacije te široko postavljene društvene dostupnosti.

LJEPOSLAV PERINIĆ I IDEJA O „LUTKICI NA DAR“

Privatne zbirke, koje su formirale i darovale određene osobe, uvijek su obilježene načinom skupljanja i činom darovanja. Početak zanimanja za zbirku, u određenoj mjeri je i zanimanje za živote darovatelja, stoga je nemoguće preskočiti kratki prikaz o donatoru i idejnom osnivaču zbirke.

Ljeposlav Perinić (Split, 18. svibnja 1922. – Buenos Aires, 12. ožujka 2005.), politički emigrant, tijekom četrdeset i sedam godina boravka u Argentini istaknuo se neumornim zalaganjem u Hrvatskoj iseljeničkoj zajednici, uređujući hrvatske listove *Hrvatska*, *Hrvatski narod* i *Vijesti Hrvatske pučke knjižnice*. Dugogodišnji član Hrvatskog narodnog vijeća i tajnik Hrvatsko-argentinskog kulturnog kluba od 1962. godine posvećen je osobitom kolekcionarstvu – skupljanju lutaka u narodnim nošnjama iz cijeloga svijeta, zbog čega je prozvan *kraljem lutaka*.

Dječju uspomenu iz 1928. godine koja je, kako je i sam posvjedočio u brojnim novinskim intervjuima, bitno utjecala na oblikovanje njegova svjetonazora, uspomenu na „šarolikost boja, vezivo, ukrase, kićenost i motive“¹ hrvatskih nošnji zapamćenih na pogrebu Stjepana Radića, pokušao je prenijeti vlastitim kćerima čije je zanimanje za različitosti tradicijskog odijevanja bilo potaknuto posebnim darom njihove bake iz 1959. godine – lutkom u posavskoj nošnji. Prvobitna očeva želja da udovolji znatiželji svojih djevojčica oblikovala je zamisao o zbirci lutaka iz cijeloga svijeta, ali i pokrenula zanimljiv slijed događaja sa željom da se lutke ne kupuju, već dobiju na dar i to ništa manje nego od poznatih svjetskih državnika i uglednika. Prva lutka stigla je 1962. godine, poslala ju je tadašnja prva dama Meksika Eva Sámano de López Mateos, zatim je slijedila mala njemačka lutka, dar kancelara Konrada Adenauera. Ohrabren početnim uspjehom, Ljeposlav Perinić nastavio je neumorno slati molbe na sve strane svijeta. Više od tri desetljeća (od 1962. do 1991.) na njegovu su argentinsku adresu *Casilla de Correo 1744, Buenos Aires* stizale pošiljke s popratnim pismima. Svjetsko društvo lutaka „popunjavali“ su pokloni poznatih i manje poznatih državnika, kao i onih zvučnih povijesnih imena poput Francisca Franka, Chianga Kai-sheka, Indire Gandhi ili Gamala Abdela Nassera. Sakupljačka strast ubrzo je prerasla u nešto više. Poželjevi javno predstaviti svoju sve bogatiju kolekciju, Perinić se poslužio jednom plemenitom idejom koja se nametnula iz sakupljenog šarolikog lutkarskog svijeta. To je ideja o ostvarenju jedinstva u etničkoj i kulturnoj raznolikosti svijeta, koja idealno počiva na zajedništvu, prihvaćanju i razumijevanju. Vjerodostojnost tih načela prepoznata je i kod darovatelja i kod publike, a u toj interpretaciji lutke Ljeposlava Perinića postaju lutke mira, poklissarke, vjesnici sloge i minijaturni Ujedinjeni narodi.

U argentinskom gradu Don Torcuatu 1965. godine prvi put je priređena izložba Perinićeve kolekcije. Velik uspjeh izložbe iskazao se u novčanom prihodu dovoljnom da se podigne cijeli prvi kat tamošnje gradske osnovne škole, na čijoj je spomen-ploči izložba i zabilježena.² Od tada pa sve do povratka u domovinu 1990. godine, zbirka

1 Iz izlaganja Ljeposlava Perinića Kada bi lutke govorile (dostupno na <http://www.croatianhistory.net/etf/lutke.html>).

2 Zbirka Perinić. *Prva svjetska izložba lutaka u narodnim nošnjama primljenih na dar od državnih poglavara 79 nacija*. 9. listopada 1965. (u prijevodu).

je izlagana na 50-ak izložaba (uvijek u dobrotvorne svrhe) u gradovima Argentine, Urugvaja, Kalifornije i Kanade.³

Ovo jedinstveno kolekcionarstvo pratilo je veliko zanimanje novinara i televizijskih postaja na kojima je Perinić često gostovao. O izložbama su izvještavale svjetske novinske agencije, o lutkama su pisale i mnogobrojne hrvatske iseljeničke novine u Europi, Južnoj i Sjevernoj Americi, u Kanadi i Australiji. Na taj je način Ljeposlav Perinić postao poznat kao *Rey de las muñecas (Kralj lutaka)*⁴ i *munecologo (lutkolog)*.⁵ Službeni list Ujedinjenih naroda posvetio je njegovim lutkama članak pod naslovom *Ujedinjeni narodi u lutkama (United Nations in the Dolls)*,⁶ a Periniću je dodijeljena još jedna titula – *ambasador mira i dobre volje*.

Prvu izložbu u Hrvatskoj (ujedno i prvu europsku) *Poklisarke, Lutke svijeta – Zbirka Perinić*, „kralj lutaka“ dočekao je u Etnografskom muzeju u Zagrebu 1991. godine.⁷ Tom je prigodom odlučio: „kao donator, u ime moje tri kćeri i mene, želim našu zbirku lutaka ostaviti mom hrvatskom narodu, mojoj domovini Hrvatskoj i gradu Zagrebu...“.

DONACIJA, PROCJENA I VALORIZACIJA ZBIRKE

Ljeposlav Perinić darovao je Zbirku Gradu Zagrebu 12. prosinca 1992. godine. Izvršno vijeće Skupštine Grada Zagreba Zaključkom od 14. prosinca 1992. godine donaciju Zbirke lutaka Gradu Zagrebu „...ocjenjuje hvalevrijednom gestom“ te „...predlaže da zbirka kao vrijedan dokument o tradicionalnoj odjeći mnogih naroda svijeta, bude dalje čuvana i prezentirana u Etnografskom muzeju u Zagrebu.“⁸

Premda je u postupku davanja mišljenja o prijedlogu prihvaćanja donacije Gradu Zagrebu istaknuto da „...Zbirka ne zadovoljava kriterije autentične i originalne etnografske građe kulturno-povijesne vrijednosti...“⁹ i premda je izostalo pozitivno mišljenje o prihvaćanju donacije ondašnjega Gradskog ureda nadležnoga za područje kulture,¹⁰ ipak je Izvršno vijeće Skupštine grada Zagreba sklopilo s Ljeposlavom Perinićem darovni ugovor¹¹ kojim se, među ostalim, određuje da „...Zbirka u muzejskoj ustanovi gdje će biti predana na upravljanje, bude trajno čuvana, održavana i obrađivana

3 O izložbenoj aktivnosti Ljeposlava Perinića više u *Kada bi lutke govorile* (dostupno na <http://www.croatianhistory.net/etf/lutke.html>).

4 Titula promovirana u članku novinara Emilia Gutierrezza De Alve u meksičkom listu *El Fronterizo* 1979. godine.

5 Riječ iskovana u reportaži poznate argentinske revije *7 Días* povodom izložbe u Buenos Airesu 1970. godine.

6 *Informations UNESCO*, br. 540, prosinac 1968., str. 26.

7 Početkom 90-tih u vrlo slušanoj emisiji *Radio Sljemena Zagrebački naj, naj* urednica i novinarka Anamarija Šnajdar pokrenula je akciju dolaska lutaka u Zagreb.

8 Zaključak, Izvršno vijeće Skupštine Grada Zagreba, Klasa: 021-05/92-01/13, Urbroj: 251-01-03/1-92-2, Zagreb, 14. 12. 1992.

9 Izvršno vijeće u zaključku također prihvaća mišljenje članova Stručne komisije za valorizaciju darovane ponude (dr. Vere Kružić Uchtli i dr. Radovana Ivančevića) da ista «nema uvjete da stekne status donacije Gradu Zagrebu» te predlaže da donator Zbirku «izravno daruje Etnografskome muzeju».

10 Darovni ugovor, Klasa: 012-13/92-01/130, Urbroj: 251-06-02-92-15, sklopljen između Izvršnoga vijeća Skupštine Grada Zagreba, darovatelja Ljeposlava Perinića i poduzeća „Texhol“ iz Zagreba, Zagreb, 22. 12. 1992.

11 Darovni ugovor, Klasa: 012-13/92-01/130, Urbroj: 251-06-02-92-15, sklopljen između Izvršnoga vijeća Skupštine Grada Zagreba, darovatelja Ljeposlava Perinića i poduzeća „Texhol“ iz Zagreba, Zagreb, 22. 12. 1992.

sukladno Zakonu o muzejskoj djelatnosti, a prigodom izlaganja i prezentiranja javnosti vođena i označena kao *Zbirka Perinić*.”.

Na zahtjev Gradskog zavoda za zaštitu i obnovu spomenika kulture i prirode - Grad Zagreb¹² u postupku prihvaćanja donacije, u Etnografskom muzeju načinjen je stručni popis zbirke te procjena njezine autentičnosti i vrijednosti.¹³ U mišljenju članova komisije,¹⁴ koje je bilo sastavni dio popisa Zbirke, navodi se da je „unatoč suvenirskom karakteru većine lutaka ... Zbirka izuzetno atraktivna i vrlo vrijedna upravo zbog ideje međusobnog povezivanja naroda i kultura svijeta“.¹⁵ Rukovodeći se kriterijima prepoznatljivosti/vjerodostojnosti predstavljanja identiteta kulture i naroda određene zemlje, kvaliteti izvedbe predmeta u cjelini te ukupnom likovnom dojmu, komisija je svrstala lutke u pet kategorija.¹⁶ U valorizaciji Zbirke istaknuta je cjelovitost njezina sadržaja (lutke i popratna pisma) odnosno, širi kulturološki kontekst koji uključuje društveni i politički status darovatelja, što nije slučaj u kriteriju vrednovanja pojedinačne lutke.

ZBIRKA U ETNOGRAFSKOM MUZEJU

Od 1991. godine i trajnog smještaja u fundus Etnografskog muzeja, Zbirka se sustavno popunjavala darovanim lutkama ne samo političkih dužnosnika, nego i umjetnika i ljubitelja lutaka u narodnim nošnjama iz Hrvatske i inozemstva.¹⁷ Takve donacije otvorile su problematiku sakupljačke politike Zbirke u cjelini - na jednoj strani stoji društveni i politički status državnih ili institucionalnih uglednika pozvanih molbom, a na drugoj, samoinicijativa „tzv. anonimusa, običnih, malih ljudi“ koji s puno dobre volje daruju lutke kao znak vlastitoga i zavičajnoga identiteta (usp. Ivkanec 2006: 194). Slijedom stručnih dvojbi te sfere novih donacija, posljednja akvizicija zabilježena je 2001. godine,¹⁸ što Zbirku danas čini zatvorenom cjelinom koja broji 346 predmeta (lutaka) s pripadajućom dokumentacijom.¹⁹

12 Dopis, Gradski sekretarijat za obrazovanje, kulturu i znanost, Klasa: 612-13/92-01/130, Urbroj: 251-06-02-92-2, Zagreb, 14. 4. 1992.

13 Lutke su ušle u Etnografski muzej prigodom izlaganja na izložbi „Poklisarke – lutke svijeta – Zbirka Perinić“ u srpnju 1991. godine.

14 Komisija u sastavu Aida Brenko, Nerina Eckhel i Ivanka Ivkanec.

15 Dopis, Gradski zavod za zaštitu i obnovu spomenika kulture i prirode, Klasa: 612-08/92-01/44, Urbroj: 251-16-92-04, Zagreb, 28. 9. 1992.

16 Vrijednost svake lutke unutar pojedine kategorije izražena je bodovima u protuvrijednosti 1 bod = 1DEM. U I. grupu uvršteno je 37 lutaka, u II. grupu 86 lutaka, u II. i IV. po 41 lutku, a u V. grupu 22 lutke (ukupan popis bilježi 227 lutaka).

17 Zbirka se, dolaskom u fundus Etnografskog muzeja u Zagrebu, sustavno popunjavala donacijama hrvatskih političkih dužnosnika (predsjednika države i vlade, župana) i privatnim donacijama iz svijeta sve do 2001. godine, od kojih veću skupinu (47 lutaka) čini donacija stanovite gospode Carmen Gomez iz Madrida, koja je posredstvom Republike Hrvatske u Španjolskoj stigla u Muzej 1996. godine.

18 Slijedeći primjer svoga oca, Zdravka Theresa Perinić de Bellofatto nastavila je u Argentini 2004. godine sakupljati lutke davši svojoj zbirci ime: „Zbirka lutaka Perinić – XXI. stoljeće“.

19 Lutke su katalogizirane u računalnom programu M++ (EMZ 50685- EMZ 50984) , a u Odjelu dokumentacije zbirki čuva se kompletna korespondencija: potvrde o primitku pisma/molbe, negativni odgovori na molbu, prepućeni odgovori, pozitivni odgovori i odgovori uz priloženu lutku, zatim protokolarni pozdravi i zahvale, čestitke, telegrami, posjetnice i kuverte (ukupno 394 predmeta).

Osnovni kriteriji prihvaćanja donacija Gradu Zagrebu „s obzirom na suvremene muzeološke koncepte i administrativno-pravni postupak doniranja privatnih zbirki“ (Mihalić 2008: 147) definiraju mogućnosti stalne, cjelovite ili djelomične prezentacije zbirke javnosti u muzejsko-galerijskim ustanovama kojima se te zbirke predaju na upravljanje te „omogućivanje uključivanja u kulturne i turističke sadržaje grada Zagreba, u krug kulturne industrije i u interinstitucijsku, interdisciplinarnu i intersektorsku suradnju“ (Ibid.). U nedostatku izložbenog prostora pod krovom Etnografskog muzeja, stalno izlaganje Zbirke utvrđeno je Ugovorom s Turističkom zajednicom grada Zagreba,²⁰ koja je prepoznala kulturološku atraktivnost Zbirke Perinić i njezin potencijal u promidžbi grada Zagreba kao turističkog odredišta te uvrstila njezino izlaganje u svoj program rada s obavezom uređenja prostora za stalnu prezentaciju. Kontinuirana postava Zbirke Perinić, u izložbama odabranog tematskog pristupa, izlagana je u prostorijama Turističko-informativnog centra u Zagrebu, na Trgu Nikole Zrinskog 14, od prosinca 2000. do svibnja 2005. godine, u autorskoj koncepciji muzejske savjetnice Etnografskog muzeja Ivanke Ivkanec. Zatvorivši vrata gore spomenutog Turističkog ureda 2007. godine, lutke su vraćene u muzejsku čuvaonicu.

O LUTKAMA

U vezi s predajom pojedinih zbirki na upravljanje muzejsko-galerijskim ustanovama, Veljko Mihalić u problematiziranju održavanja i prezentacije zbirki darovanih Gradu Zagrebu ističe kako je „nužno pronaći vezu između postojeće građe u muzejima i galerijama i njihove akvizicijske politike s eventualnom budućom brigom i upravljanjem pojedinom dodijeljenom zbirkom“ (Mihalić 2008: 144).

Igračka, simbol, fetiš ili suvenir – lutka je u slojevitosti značenja i funkcija složeni kulturni fenomen i kao takva intrigantan predmet istraživanja, interpretacija i sakupljanja u nekoliko zbirki Etnografskog muzeja. Lutke u narodnim nošnjama, tipološki istovjetne lutkama Zbirke Perinić, uz predmete koji interpretiraju elemente hrvatske tradicijske kulture, najzastupljeniji su predmeti u Zbirci suvenira. Promišljajući suvenir s pozicije sociološko-kulturnog fenomena s jedne i individualnog kreativnog stvaralaštva s druge strane, Ivanka Ivkanec ističe kako se: „suvenir (suvenirska proizvodnja i plasman) izriče kao trajni proces i posebna problematika u okvirima identiteta određene zajednice.“ (Ivkanec 2004: 4-5). Iako mu je definicija sadržana u pojmu uspomene, a uobičajena asocijacija vezana uz turističku ponudu, pripada mu i sasvim posebno mjesto u domeni komunikacije.

Slijedom gore navedenog promatraju se i lutke odjevene u tradicijsku odjeću lokalnog, regionalnog, nacionalnog obilježja, koje proizvodi ili prodaje gotovo svaka zemlja na svijetu. Imena proizvođača većinom nisu istaknuta, mogu ih izrađivati umjetnici, obrtnici ili mali uvoznici koji ih oblače u regionalne ili povijesne kostime. Malene, financijski dostupne i lako prenosive, nezaobilazan su dio turističke ponude simbolično predstavljajući kulturno-povijesnu baštinu. Osim što svjedoče o posjetu raznim krajevima svijeta i uspomena su na doživljeno, one su popularan i šarmantan predmet

20 Ugovor od 12. ožujka 1999.

mnogobrojnih privatnih i službenih kolekcija. Proizvodnja suvenirskih lutka razvijena s demokratizacijom turizma, najveću je popularnost u Europi ostvarila u razdoblju od 1950-ih do 1970-ih godina 20. stoljeća kada se pojavljuju, danas među kolekcionarima lutaka vrlo cijenjeni, proizvođači s potpisom (talijanski *Lenci*, austrijski *Baitz*, britanska *Peggy Nisbet*, španjolski *Klumpe*, *Roldan*, *Marine*, *Layna*, *Nistis*). S obzirom na činjenicu da je većina lutaka u Zbirci bez ikakvih oznaka (i bez oznake proizvođača lutke i bez etikete kreatora odjeće obučenih/presvučenih lutaka), uvidom u referentnu katalošku ponudu teško je pronaći komparacijske kriterije vrednovanja i atribucije.²¹ Otkrivajući se u širokom rasponu korištenih materijala izrade – ručne ili tvorničke: od tekstila, kože, drveta, slame, keramike, gipsa, papira, porculana do različitih kompozitnih i sintetičkih materijala, vinila i plastike, svoju raznolikost pokazuju u detaljima razrađenoj odjeći i dodacima – obući, nakitu, frizurama i raznim privlačnim popratnim predmetima i atributima – košarama, alatkama, glazbalima, lepezama, zastavama... (Sl. 1-5/str. 171-172).

Iako su lutke koje je skupljao Perinić poznate i promovirane kao *lutke u narodnim nošnjama iz cijeloga svijeta*, kustosica zbirke je u njihovoj stručnoj obradi odabrala naziv suvenirske lutke, smatrajući ga određenijim za kategoriju u koju, i oblikovanjem i ulogom, pripadaju. Kako je odijevanje uvijek vezano uz identitet, suvenirska uloga tih lutaka je odjećom i opremom predstaviti nacionalnu, etničku, regionalnu, institucionalnu, vjersku ili neku drugu pripadnost. Pokušaj da se reprezentativni primjerci odjevnog nasljeđa predstave kao tipični, očit je u uopćenim elementima stilizirane nošnje i povijesnog stereotipa pojedine regije. Unatoč tako pojednostavljenoj slici društvene i kulturne posebnosti, lutke iz Zbirke Perinić ipak su zanimljiv suvenir čija estetska vrijednost ovisi o postignutom skladu oblikovanja, kvalitete izrade i upotrijebljenih materijala.

O PISMIMA

Na pisanu molbu Ljeposlava Perinića upućenu svjetskim državicima, političkim i vjerskim vođama, uglednim pojedincima i ustanovama, mnogi su uz traženu lutku odgovarali i pismom. Upravo su ta pisma, sačuvana u dokumentaciji Zbirke Perinić, zanimljiva slika ne samo kulturološkog, društvenog i političkog statusa pošiljatelja nego i njihovih „osobnih, moralnih, pa i estetskih načela“ (Ivkanec, 1991: 7). U odgovorima većine izraženo je razumijevanje i iskazano poštovanje ideji kolekcionarstva prisnom gestom darivanja. Iako su pisma u ime visoko pozicioniranih

21 Svjetski poznatim radionicama lutaka (*Klumpe*, *Roldan*, *Nistis*) pripada vrlo lijepa skupina lutaka od filca (netkanog tekstila koji se sastoji od prešanih prirodnih, najčešće vunih ili sintetičkih vlakana) iz Španjolske. U suvenirskoj ponudi grada Barcelone prisutne su od početka 1950-ih s vrlo visokom kvalitetom proizvodnje tijekom 1960-ih godina prošloga stoljeća. Prepoznatljivog dizajna, dinamičnih poza i izraženih karakternih crta, cijenjene su među kolekcionarima lutaka. Njihovi bogati i razrađeni kostimi predstavljaju tradicijsko odijevanje i tradicijska zanimanja iz različitih krajeva Španjolske, a puno je pažnje posvećeno izradi cipela, kose i nakita te slikanim detaljima (EMZ 50826ab, EMZ 50822). Vrijedan dio Zbirke predstavljaju lutke koje su oblikovali hrvatski likovni umjetnici. Četiri lutke iz Hrvatske, autorsko djelo umjetnice Mire Dulčić, darovali su hrvatski predsjednici. To su djevojka i momak iz Prigorja, dar predsjednika Franje Tuđmana iz 1991. godine (EMZ 50726ab) te djevojka i momak iz Šestina, dar Stjepana Mesića iz 1993. godine (EMZ 50732ab). Božena Martinčević autorica je para lutaka u svečanoj splitskoj varoškoj nošnji (EMZ 50737ab) te alkara i alkarskog momka iz Sinja (EMZ 50733, EMZ 50734).

političkih dužnosnika, predsjednika i premijera, prvih dama, careva i carica, kraljeva i kraljica, potpisivali uglavnom tajnici i voditelji državnih ureda i služba, možemo pretpostaviti da su uglednici bili osobno upoznati sa sadržajem molbe i odgovora kao i darovanom lutkom. Od početka osnivanja Zbirke pa sve do njezina doniranja Gradu Zagrebu lutke su u pravilu pristizale u pratnji pisma. Nažalost, brojne lutke darovane u posljednjem desetljeću 20. stoljeća nemaju svoju prateću dokumentaciju, a riječ je uglavnom o donacijama iz europskih zemalja upućenih na zagrebačku adresu Lj. Perinića. Nakon 1991. godine i prve izložbe u Etnografskom muzeju u Zagrebu Zbirka je obogaćena darovima hrvatskih političkih dužnosnika (predsjednika države i vlade, župana) s popratnim pismima.²² U dokumentaciji se čuva samo jedno Perinićevo pismo/molba, i to ono upućeno 1969. godine predsjedniku Biafre, njegovoj ekselenciji Odumegwu Ojukwu, u kojem, u ime svojih kćeri, moli lutku u „narodnoj nošnji” koja bi „dostojanstveno predstavljala Biafru u jedinstvenoj zbirci na svijetu”. Odgovori u pismima u kojima se navode različiti razlozi zbog kojih se ne može udovoljiti molbi za darom ujedno ih čine kontekstualno najzanimljivijim.²³

ONLINE PREZENTACIJA

Dosadašnji osvrt na specifičnost Zbirke Perinić – od pravnih okolnosti upravljanja zbirkom, tematskog sadržaja i načina prikupljanja, uvod je u razmatranje njezine prezentacije i slobodne dostupnosti u virtualnom okružju. U Etnografskom muzeju kojem je Zbirka Perinić povjerena na upravljanje, zbog već opisanog nedostatka izložbenog prostora, donirane lutke samo su povremeno i djelomice bile u prilici da budu predstavljene korisnicima putem uobičajenih oblika komunikacije s muzejskom publikom – na tematskim izložbama u Muzeju ili gostovanjem u drugim institucijama. Također, osim u pratećim katalogima izložbi, zbirka nije predstavljena cjelovitim katalogom u tiskanom obliku.

Prema riječima mr. sc. Veljka Mihalića, voditelja Odsjeka za muzejsku, knjižničnu i likovnu djelatnost Grada Zagreba, Zbirke donirane Gradu Zagrebu „...su svojim muzeološkim potencijalom prikladne za prakticiranje novih, svježijih, suvremenijih i društveno relevantnijih oblika muzejske prakse, ali i takove vrijednosti i značenja da svojim osmišljenim i raznorodnim programima čine dio ukupnog kulturnog i društvenog razvoja Grada“ (Mihalić 2015).²⁴

Javno dostupni mrežni interaktivni katalog (<http://zbirka-perinic.emz.hr/>), u praksi nova muzejska publikacija izrađena korištenjem suvremenih informacijskih tehnologija,

22 Popratna pisma s čestitkama i pohvalama poslana su iz ureda predsjednika dr. Franje Tuđmana (1991.), župana Požeško-slavonske županije (1993.), Krapinsko-zagorske (1993. i 1994.), Dubrovačko-neretvanske (1993.), Međimurske (1993.), Brodsko-posavske (1993.), Splitsko-dalmatinske (1993.) i Koprivničko-križevačke županije (1994.) te gradonačelnika Grada Zagreba (1993.).

23 Pisma su često oslovljena na gospođu Perinić, s očitom pretpostavkom da je sakupljanje lutaka ženski posao. Zanimljivo je i kako engleska kraljica Elizabeta II. (1963.) „ne šalje darove ljudima s kojima se prethodno nije upoznala“, a David Dacko, tadašnji predsjednik Srednjoafričke Republike (1964.), u svojem pismu navodi mogućnost pokretanja proizvodnje lutaka u svojoj državi.

24 Iz teksta Veljka Mihalića *Umjetničke i druge zbirke – donacije Gradu Zagrebu i otkupljene zbirke* (dostupno na <http://www.zagreb.hr/default.aspx?id=43241>).

nakon niza povremenih prigoda u kojima je zbirka bila samo djelomice predstavljena javnosti, sada konačno pruža cjelovit pristup zbirci. Uključivanjem kataloga zbirke u projekt *Donacije gradu Zagrebu online* dan je doprinos i ostvarenju osnovne namjere projekta i samih donatora – „učiniti predmete pristupačnim najširoj publici“ (Zgaga 2015).²⁵

Niz posebnosti i značajki zbirke kao jedinstvene kompleksne cjeline i složenog baštinskog fenomena trebalo je adekvatno prenijeti i prezentirati u virtualnom okružju. Stoga se pri osmišljavanju, razradi i realizaciji ovog projekta valjalo referirati i na relevantna teorijska promišljanja te iste propitati u kontekstu brzih promjena informacijske i komunikacijske tehnologije.

Zanimljive i dalekosežne implikacije proizlaze iz stavljanja ove zbirke u kontekst muzeoloških promišljanja svojstava muzejskih predmeta te same muzealnosti. Posebice tu mislimo na poznatu definiciju muzejskog predmeta koju je dao Zbyněk Stránský, prema kojoj on predmet smatra dokumentom realnosti iz koje je predmet izdvojen (Stránský 1970: 35). U tom smislu i Ivo Maroević definira muzealnost u odnosu prema predmetu baštine: „Muzealnost je osobina predmeta da u jednoj realnosti bude dokumentom neke druge realnosti, da u sadašnjosti bude dokumentom prošlosti, da u muzeju bude dokumentom realnog svijeta, da u prostoru bude dokumentom nekog drugog prostornog odnosa. Materijal i oblik su nositelji muzealnosti“ (Maroević 1993: 96). Maroević se nadalje referira na Stránskog ističući društvene i prostorno-vremenske značajke predmeta baštine: „Muzejski je predmet u muzeju nosilac muzealnosti, stoga ga Stránský naziva muzealijom. Njegova je osobina da u novoj muzealnoj realnosti u koju je prenesen dokumentira onu realnost iz koje je izdvojen. Ta osobina predmetu daje svojstvo dokumenta neke realnosti, koja može biti određena prostorom, vremenom ili društvom i predmet može sukladno tome biti dokumentom prostora, vremena ili društva“ (Ibid.). Nadalje, kada Žarka Vujić promatra muzejske predmete i muzejsko sabiranje u ogledalu semiotike, ona muzejske djelatnike i muzeologe vidi kao one aktere koji “[...] ciljano proizvode muzejske predmete kao znakove i to s namjerom da pomoću takovih znakova komuniciraju prošla događanja, druge prostore, važne osobnosti itd.” (Vujić 1999: 203).

Ta su nam teorijska promišljanja potvrdila neke početne postavke u okviru modela mrežnog kataloga. Polazna premisa u konceptualnom oblikovanju sadržajnih cjelina mrežnog kataloga Zbirke Perinić bila je, uz predstavljanje samih doniranih predmeta, i ona o važnosti prenošenja *ideje vodilje* Ljeposlava Perinića o *ostvarenju jedinstva u etničkoj i kulturnoj raznolikosti svijeta, koja idealno počiva na zajedništvu, prihvaćanju i razumijevanju*. Stoga su pripremljeni kratki tekstovi koji pružaju kontekst i priču o samoj zbirci i donaciji, kao i o sakupljaču i donatoru, *kralju lutaka, ambasadoru mira i dobre volje*.

Sljedeća je važna premisa organizacije sadržaja samog kataloga, tj. okosnice strukture tematskih cjelina, izvedena iz činjenice što je kolekcija prikupljana *sa svih strana svijeta*,

²⁵ Iz *Donacije gradu Zagrebu online, koncepcija i organizacija projekta*, Višnja Zgaga (dostupno na <http://mdc.hr/muzeji-u-hrvatskoj/donacije-gradu-zagrebu>).

zasnovana na zemljopisnim odrednicama. Stoga su korisnicima ponudene osnovne pristupne točke pregleda kataloga prema kontinentima i državama iz kojih suvenirne lutke dolaze. Ovdje treba napomenuti kako su u zbirci, pa tako i u katalogu, prezentirane i lutke iz Hrvatske te je za njih uvedena i dodatna podjela prema regijama kao još jednoj razini upoznavanja naše tradicijske baštine, njezina kulturnog bogatstva i raznolikosti.

U katalogu su predstavljena i odabrana pisma darovatelja koja su popratila lutku, a odgovarajućim sustavom poveznica omogućena je veza od predmeta prema pismu i obrnuto, čime je osigurana jednostavna navigacija kroz sadržaj zbirke u zaokruženoj priči koja osigurava cjelovitost prezentacije sadržaja. Predstavljeno je i nekoliko pisama s negativnim odgovorom koja su, kako je već navedeno, kontekstualno najzanimljivija (Sl. 8/str. 172).

Kao i u drugim muzejskim projektima, u praksi je ponovno dokazana jednostavnost korištenja *Modula muzejskoga informacijskog sustava M++ za upravljanje i uređivanje sadržaja i tematskih cjelina virtualnih zbirki i kataloga* „koji omogućuje funkcionalnosti koje podupiru niz različitih postupaka vezanih za pripremu, upravljanje i produkciju muzejskih projekata različite razine kompleksnosti i opsega – od pripreme muzejskih izložaba do pripreme tiskanih i virtualnih kataloga u domeni muzejske i šire baštinske zajednice” (Zlodi i Maroević 2013: 97).

Nakon dovršene stručne obrade, kustosica zbirke uredila je dokumentacijske zapise u administratorskom sučelju *Modula* i prilagodila sadržaj za javnu objavu mrežnog kataloga, slijedeći interpretacijske i komunikacijske ciljeve projekta. U administratorskom sučelju uređena je cjelokupna struktura mrežnog kataloga, s pripadajućim tekstovima za svaku rubriku te dodanim poveznicama na reference, izvore i literaturu, te video sadržaj koji upotpunjuju priču o donatoru. Kako se navodi u valorizaciji, zbirka „ne zadovoljava kriterije autentične i originalne etnografske građe“, ali je „istaknut širi kulturološki kontekst koji uključuje društveni i politički status darovatelja“, za cijelu zbirku su kataloške jedinice generirane s jednostavnim kataloškim opisom s malo formalnih elemenata, ali je, uz podatak o zemlji u kojoj je suvenirna lutka izrađena, u skupini nabave naveden darovatelj i vrijeme prikupljanja, u svrhu isticanja kulturološkog konteksta već u samom kataloškom opisu.

Iznimno visoka tehnička i estetska kvaliteta digitalnih fotografija svake pojedine suvenirne lutke stvara sinergiju s drugim elementima mrežnog (web) dizajna, čime se u konačnici stvorio jedinstveni vizualni identitet cijelog kataloga, koji je svojom neutralnošću i minimalizmom, u najboljem smislu riječi, omogućio predmetima da dođu do punog izražaja (Sl. 6/str. 172).

Posebnu funkcionalnost kataloga predstavlja *povećalo* s pomoću kojeg korisnici svaku suvenirsku lutku mogu detaljnije pregledati i otkriti raznolike detalje izrade, oblika, materijala te šarolike dodatke koji dodatno svjedoče o različitostima i društvenim i kulturnim posebnostima pojedinih dijelova svijeta iz kojih lutke potječu (Sl. 7/str. 172). Takav *pregled izbliza* tradicionalnim načinom izlaganja publici na izložbama – u muzejskim vitrinama ili prezentacijom u tiskanim katalogima – teško je izvediv, a sudeći prema reakcijama korisnika, *povećalo* je uvelike doprinijelo korisnosti i dojmivosti virtualnog kataloga.

ZAKLJUČAK

Niz posebnosti i značajki Zbirke Perinić kao jedinstvene kompleksne cjeline i složenog baštinskog fenomena trebalo je adekvatno prenijeti i prezentirati u virtualnom okružju. Stoga se pri osmišljavanju, razradi i realizaciji ovog projekta valjalo referirati i na relevantna teorijska promišljanja te ih propitati u kontekstu brzih promjena informacijske i komunikacijske tehnologije.

Mrežno dostupni interaktivni katalog, u praksi nova muzejska publikacija izrađena korištenjem suvremenih informacijskih tehnologija, nakon niza povremenih prigoda u kojima je zbirka bila samo djelomično predstavljena javnosti, sada konačno pruža cjelovit pristup zbirci.

Katalog je dostupan na hrvatskom i engleskom jeziku, a planira se i implementacija prijevoda na španjolski jezik. Takvo višejezično rješenje proširit će doseg virtualnog kataloga i time dodatno omogućiti ostvarenje višestrukih potencijala ove zbirke. Treba naglasiti kako već spomenute zemljopisne odrednice (kontinenti, države i regije) nemaju samo ulogu pristupnih točaka prema predmetima zbirke, već da one zasigurno predstavljaju i poveznice koje mogu otvoriti put prema novim interkulturalnim susretima i dijalozima.

LITERATURA

- Ivkanec, Ivanka. 1991. *Poklisarke, lutke svijeta – Zbirka Perinić*. Zagreb: Etnografski muzej.
- Ivkanec, Ivanka. 2004. *Izložba suvenira*. Zagreb: Etnografski muzej.
- Ivkanec, Ivanka. 2006. Odlazak Ljeposlava Perinića. *Hrvatski iseljenički zbornik 2006*. Zagreb: Hrvatska matica iseljenika, str. 191-196.
- Ivkanec, Ivanka. 2013. *Lutkica na dar*. Kielce: Muzeum Zabawek i Zabawy.
- Maroević, Ivo. 1993. *Uvod u muzeologiju*. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
- Mihalić, Veljko. 2008. Privatne zbirke darovane Gradu Zagrebu i njihova uloga u kulturnom razvoju grada. *Muzeologija* 45:7-267.
- Mihalić, Veljko. 2015. Umjetničke i druge zbirke - donacije Gradu Zagrebu i otkupljene zbirke, <http://www.zagreb.hr/default.aspx?id=43241> (11.9.2015.)
- Stránský, Zbynek Z. 1970. Pojam muzeologije. *Muzeologija* 8: 2-39. Prema: Maroević, Ivo. 1993. *Uvod u muzeologiju*. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
- Vujić, Žarka. 1999. Muzejski predmet i muzejsko sabiranje u ogledalu semiotike. *Informatologia* 32(3-4):200-208.
- Zgaga, Višnja. 2015. Donacije gradu Zagrebu online, <http://mdc.hr/hr/muzeji-u-hrvatskoj/donacije-gradu-zagrebu/> (17.9.2015.)
- Zlodi, Goran; Maroević, Ivanka. 2013. Od muzejske dokumentacije do tiskanoga i virtualnog kataloga: modul muzejskog informacijskog sustava M++ za upravljanje i uređivanje sadržaja i tematskih cjelina virtualnih zbirki i kataloga. U *Što je muzejski katalog?*. Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar.